



**Силабус**  
**навчальної дисципліни**  
**«Етика бізнесу»**

**Ступінь вищої освіти** – перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

**Освітньо-професійна програма**

«Фінанси, банківська справа та страхування»

**Рік навчання: 2, семестр: 3**

**Кількість кредитів: 3 (90 год.)**

**Мова викладання:** українська

**Підсумковий контроль** – диференційований залік

**Форма проведення занять** – лекції, семінарські заняття, самостійна робота, індивідуально-консультаційна робота

<b>Викладач курсу</b>	<b>Науменко Ліана Миколаївна,</b> кандидат філологічних наук, доцент
<b>E-mail</b>	<a href="mailto:naumenko.liana@gmail.com">naumenko.liana@gmail.com</a>
<b>Електронна версія курсу</b>	<a href="https://moodle.nusta.edu.ua/course/view.php?id=1175">https://moodle.nusta.edu.ua/course/view.php?id=1175</a>
<b>Консультації</b>	<i>Очні консультації: середа, 13.00-14.00, кафедра соціальних комунікацій, словесності та культури</i> <i>Онлайн-консультації за потребою</i>

**1. Коротка анотація курсу.** Метою навчальної дисципліни «Етика бізнесу» є формування етико-професійної компетенції студентів, системи знань із теоретичних основ курсу; з'ясування особливостей етики бізнесу, етики міжнародної економічної діяльності, моральних основ етикету, особливостей ділового етикету.

**Головними завданнями навчальної дисципліни є** - засвоїти теоретичні основи етики бізнесу, визначити суть, основні принципи, проблеми етики ділових відносин, формувати вміння оперувати етичними інструментаріями бізнесу, розглянути етичні норми в діяльності організацій, з'ясувати моральні основи етикету, простежити особливості ділового етикету; сформувані у здобувачів вищої освіти вміння оперувати етичними нормами й етичними імперативами ділового спілкування, визначати коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій; проводити аналіз механізмів підвищення етичного рівня організації; застосовувати норми ділового протоколу в процесі професійної діяльності; моделювати кар'єру і підтримувати прагнення персоналу до професійного розвитку; застосовувати правила формування іміджу ділової людини; розвивати етико-професійну компетентність при здійсненні комерційної діяльності.

**2. Формат курсу** – очне, змішане навчання

**3. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни:**

Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність бути критичним і самокритичним.

Здатність працювати у команді.

Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Здатність здійснювати ефективні комунікації.

Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

#### 4. Результати навчання.

Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення.

Систематизувати теоретичні знання про модель моральної поведінки у професійній діяльності.

Вміти оперувати етичними нормами й етичними імперативами ділового спілкування, визначати коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій

Визначати особливості етики міжнародної економічної діяльності

Застосовувати норми ділового протоколу в процесі професійної діяльності.

Застосовувати правила формування іміджу ділової людини

Діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

#### 5. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин (денна/заочна)
лекції	24 / 4
практичні заняття	0/0
семінарські заняття	20/2
Індивідуально-консультативна робота	2/2
самостійна робота	44/82

#### 6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання – мультимедійне забезпечення.

7. Політика курсу визначається Кодексом академічної доброчесності <https://surl.li/dnbfi>, Положенням про академічну доброчесність <http://surl.li/dnbfn>, Положенням про вирішення конфліктних ситуацій <http://surl.li/dstqu> та Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності ДПУ <http://surl.li/dstqz>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету; позбавлення академічної стипендії; відрахування з Університету.

**Політика щодо дедлайнів та перескладання:** завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – у межах 30% від звичайної оцінки. Перескладання модулів відбувається із дозволу дирекції ННІ гуманітарних наук за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

**Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим.

### 8. Схема дисципліни

Години, семестр денна/заочна	Тема, план	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Вага оцінки (кількість Балів)
2/2/0/6	<p><b>Тема 1: Етика бізнесу та її місце в системі соціально-гуманітарних наук.</b></p> <p><b>План лекційного заняття</b></p> <p>1. Поняття етика, мораль, професійна етика, етика бізнесу.</p> <p>2. Предмет етики бізнесу і її значення.</p> <p>3. Співвідношення загальнолюдської етики та етики бізнесу.</p> <p>4. Моральні виміри діяльності менеджера.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семинар</p> <p>Самостійна робота</p> <p>тестові завдання, доповіді, презентації, обговорення наукових публікацій</p>	<p>Систематизувати теоретичні знання про модель моральної поведінки у професійній діяльності.</p> <p>Діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.</p>	4/
2/2/0/6	<p><b>Тема 2. Ділова професійна етика, її різновиди. Сучасні концепції етики бізнесу.</b></p> <p><b>План лекційного заняття</b></p> <p>1. Релігійна етика.</p> <p>2. Теорія утилітаризму.</p> <p>3. Деонтична етика (обов'язку): категоричний імператив І. Канта про моральні права особистості.</p> <p>4. Етика справедливості.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семинар</p> <p>Самостійна робота</p> <p>тестові завдання, доповіді, презентації, обговорення наукових публікацій</p>	<p>Систематизувати теоретичні знання про модель моральної поведінки у професійній діяльності.</p> <p>Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення.</p>	4
2/2/0/6	<p><b>Тема 3. Соціальна природа моралі</b></p> <p><b>План лекційного заняття</b></p> <p>1. Поняття моралі.</p> <p>2. Диференціація понять «моральна свідомість», «моральні відносини», «моральна діяльність».</p> <p>3. Функції моралі.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семинар</p> <p>Самостійна робота</p> <p>тестові завдання, доповіді, презентації, обговорення наукових публікацій</p>	<p>Систематизувати теоретичні знання про модель моральної поведінки у професійній діяльності.</p> <p>Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення.</p> <p>Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства</p>	4

			права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	
4/2/0/8	<p><b>Тема 4. Етичні засади бізнесу</b>  <b>План лекційного заняття</b>  1. Морально-етичні засади культури бізнес-стосунків.  2. Культура ділового спілкування в міжнародному аспекті:  2.1. Сутність і класифікація бізнес-культур.  2.2. Бізнес-культура Японії.  2.3. Культура спілкування бізнесменів європейських країн.</p>	<p>Лекція  Семінар  Самостійна робота  тестові завдання,  доповіді,  презентації,  навчальний проект  Контрольна робота</p>	<p>Систематизувати теоретичні знання про модель моральної поведінки у професійній діяльності.  Діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.</p>	4/8
2/2/0/6	<p><b>Тема 5. Моральна культура спілкування. Вербальні та невербальні засоби у мовленнєвому етикеті.</b>  <b>План семінарського заняття</b>  1. Моральна культура спілкування та її рівні.  2. Моральні цінності як основа гуманістичного спілкування.  3. Етичні норми й етичні імперативи ділового спілкування.  4. Добір засобів ділового спілкування.</p>	<p>Лекція  Семінар  Самостійна робота  тестові завдання,  доповіді,  презентації,  навчальний проект</p>	<p>Вміти оперувати етичними нормами й етичними імперативами ділового спілкування, визначати коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій</p>	4
4/2/2/6	<p><b>Тема 6. Професійна культура спілкування та діловий етикет</b>  <b>План лекційного заняття</b>  1. Професійна культура та мораль.  2. Норми поведінки керівника .  3. Поняття ділового етикету. Особливості ділового етикету.  4. Моральні основи етикету.  5. Етика проведення переговорів.  6. Правила вербального етикету.  7. Етика та етикет у взаєминах з клієнтами та партнерами по бізнесу.  8. Етикет у взаєминах з іноземцями.</p>	<p>Лекція  Семінар  Самостійна робота  тестові завдання,  доповіді,  презентації,  розв'язання ситуаційних завдань,  навчальний проект  Індивідуальна робота</p>	<p>Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.  Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.  Визначати особливості етики міжнародної економічної діяльності  Застосовувати норми ділового протоколу в процесі професійної діяльності</p>	4/5

2/2/0/6	<b>Тема 7. Проблеми мікроетики бізнесу</b> <b>План лекційного заняття</b> 1. Основні принципи мікроетики. 2. Проблеми прийняття рішень на мікрорівні. 3. «Керівник–підлеглий»: основні рівні взаємовідносин.	Лекція Семінар Самостійна робота тестові завдання, доповіді, презентації, розв'язання ситуаційних завдань, навчальний проект	Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття. Вміти оперувати етичними нормами й етичними імперативами ділового спілкування, визначати коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій Діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.	4
4/2/0/6	<b>Тема 8. Імідж ділової людини</b> <b>План лекційного заняття</b> 1. Поняття іміджу ділової людини. 2. Основні вимоги до зовнішнього вигляду бізнесмена. 3. Принципи та критерії підбору ділового гардеробу. 4. Вибір ділового гардеробу.	Лекція Семінар Самостійна робота презентації, розв'язання ситуаційних завдань, навчальний проект Комп'ютерне тестування Підсумкова контрольна робота	Застосовувати правила формування іміджу ділової людини. Застосовувати норми ділового протоколу в процесі професійної діяльності	4/5/50

## 9. Система оцінювання

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: семінарська робота: 30% загальної кількості балів; завдання самостійної/індивідуальної роботи: 20% загальної кількості балів; екзамен: 50% загальної кількості балів.

## 10. Шкала оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
					Екзамен/Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	Відмінно/ Зараховано

80-89	B	добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	достатній (конструктивно-варіативний)	Добре/ зараховано
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	середній (репродуктивний)	Задовільно/ зараховано
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно- продуктивний)	Незадовільно/ Незараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		

## 11. Політика оцінювання

**Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 0,5 бала). Перескладання модулів відбувається із дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

**Політика щодо академічної доброчесності:** Наукові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

**Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

<b>Загальна система оцінювання курсу</b>	Виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру / диференційований залік – 50/50%
<b>Вимоги до письмової роботи</b>	Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання. Оцінюється робота з тими матеріалами, які не задіяні в виконанні здобувачами домашніх завдань.
<b>Семінарські заняття</b>	Семінарські заняття проводяться згідно з розкладом у відповідності з планами семінарських занять на основі опрацювання лекційних матеріалів, основної та додаткової літератури (наприклад: тестовий контроль, звіт про виконану самостійну роботу, демонстрація

	<p>практичної навички, тощо).</p> <p>Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів з доповідями при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях.</p> <p>При оцінці роботи здобувача на семінарському занятті враховується: відвідуваність занять, активна і продуктивна участь на заняттях, вивчення літературних джерел, своєчасне виконання всіх завдань.</p>
<b>Умови підсумкового контролю</b>	<p>Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів. Він проводиться у письмовій формі у вигляді диференційованого заліку. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами навчального матеріалу.</p> <p>Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність, становить 50 балів. Сумарна кількість балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами диференційованого заліку. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.</p>

## 12. Рекомендована література

### Основна

1. Бізнес-етика: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.
2. Бралатан В., Гуцаленко Л., Зdirко Н. Професійна етика: навч. посіб. Київ: Видавець Паливода А.В., 2021. 252 с.
3. Гриценко Т., Гриценко С., Іщенко Т. Етика ділового спілкування. Київ: ЦНЛ, 2019. 344 с.
4. Лихолат С.М., Гапій І.Б. Етика бізнесу. Київ: Знання, 2019. 357с.
5. Сушик І.В. Етика бізнесу: навч. посіб. Луцьк: РВВ Луцький НТУ, 2020. 268 с.

### Допоміжна

1. Дикань В.Л., Компанієць В.В., Полякова О.М. Етичні основи бізнесу: навч. посібник. Харків: Укр ДАЗТ, 2017. 316 с.
2. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. Київ: Університетська книга, 2020. 222 с.
3. Науменко Л. М. Етика бізнесу. Робоа програма. Ірпінь, 2022. 23с.
4. Сердюк О.Д. Теорія і практика менеджменту: Навч. посібник. Київ: Професіонал, 2018. 432 с.
5. Синегуб П. Температурний режим компанії 36,6. Львів: Vivat, 2021. 208 с.

6. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Етика бізнесу. Київ : КНТЕУ, 2019. 280 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Focus . URL: [http:// www.focus.de/](http://www.focus.de/)
2. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. URL: [http://cul.com.ua/preview/osn\\_kult\\_movlenn.pdf](http://cul.com.ua/preview/osn_kult_movlenn.pdf).
3. Організація і проведення ділових прийомів. URL: [https://revolution.allbest.ru/management/00557701\\_0.html](https://revolution.allbest.ru/management/00557701_0.html).
4. Ділові прийоми URL: [https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/12lesko\\_etika\\_ta\\_psihologiya\\_dilovih\\_vidnosin/p12.html](https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/12lesko_etika_ta_psihologiya_dilovih_vidnosin/p12.html).
5. Функції моралі. URL: [https://pidru4niki.com/1292052239647/etika\\_ta\\_estetika/funktsiyi\\_morali](https://pidru4niki.com/1292052239647/etika_ta_estetika/funktsiyi_morali).

### **Міжнародні видання**

1. Dźwigoł H. Scientific research methodology in management sciences / H.Dźwigoł, M.Dźwigoł-Barosz // Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2018. Vol. 2 (25). P. 424–437. DOI: 10.18371/fcaptp.v2i25.136508.
2. Islam G. Reconnecting to the Social in Business Ethics / G.Islam, M.Greenwood // Journal of Business Ethics. 2021. № 170. P. 1–4. DOI: 10.1007/s10551-021-04775-7.
3. The effects of business ethics and corporate social responsibility on intellectual capital voluntary disclosure /M.Rossi, G.Festa, S.Chouaibi et al. // Journal of Intellectual Capital. 2021. Vol. 22, № 7. P. 1–23. DOI: 10.1108/JIC-08-2020-028.

7. 11. Soulsby A. Management and Business Ethics in Central and Eastern Europe: Introduction to Special Issue // Journal of Business Ethics. 2021. № 174. P. 739–746. DOI: 10.1007/s10551-021-04924-y.
8. Tokbaeva D. The Rise and Fading Away of Charisma. Leadership Transition and Managerial Ethics in the PostSoviet Media Holdings / D.Tokbaeva // Journal of Business Ethics. – 2021. – № 174. – P. 847–860. DOI: 10.1007/s10551-021-04923-z